

УДК 340.13+341

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2023-4.05>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE ЄС

Губанова Тамара Олексіївна,

доктор юридичних наук, професор,
директор Приватного вищого навчального закладу
«Фінансово-правовий коледж»
ORCID ID: 0000-0002-5263-2478

Дану статтю присвячено аналізу трансформаційних змін у процесах наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу з урахуванням особливостей політично-державного розвитку та встановлення нового світового порядку. Проаналізовано історичні нормативні передумови закріплення двостороннього політико-правового зв'язку між Україною та ЄС, описано головні особливості та тенденції співпраці. Особливу увагу приділено положенням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка стала відправною точкою остаточної співпраці сторін та офіційного визнання України частиною Співтовариства.

Особливу увагу приділено теоретичному аналізу поняття адаптації та визначення її ролі у процесі трансформації законодавства України. Встановлено та узагальнено, що теоретичне осмислення процесу адаптації зводиться до двох основних напрямів: як процесу поступового та безперервного наближення чинного законодавства України до законодавства ЄС або ж як процесу імплементації конкретно визначених положень законодавства Європейського Союзу, що регулює відносини у чітко визначених сферах спільного інтересу сторін Угоди про асоціацію. З'ясовано, що імплементація є засобом адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а адаптація поняттям ширшим та полягає у перейнятті досвіду, традицій ЄС в правову систему України, універсалізації та уніфікації правових норм, приведенні до спільного знаменника регуляторної функції права наднаціонального та правової системи України.

Особливу увагу було приділено аналізу впливу військового стану на стан адаптаційних процесів в законодавчій системі України в контексті дотримання принципів верховенства права та справедливості як основоположних в системі права ЄС та України та які відображають ціннісні орієнтири міжнародної співпраці. Визначено найбільш вразливі прояви даних концептуальних базисних стандартів, серед яких, зокрема перерозподіл влади у державі та створення тимчасових органів – військових державних адміністрацій; обмеження активного та пасивного виборчого права; зниження рівня захищеності та поваги до прав людини і громадянина і забезпечення базових потреб у безпеці; легітимне обмеження окремих прав та свобод громадян тощо.

Ключові слова: адаптація законодавства, *acquis Communautaire*, верховенство права, гармонізація законодавства, євроінтеграція.

Hubanova Tamara. Current problems of adapting the legislation of Ukraine to the *acquis Communautaire* of the EU

This article is devoted to the analysis of transformational changes in the processes of approximation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union, considering the peculiarities of political and state development and the establishment of a new world order. The historical normative prerequisites for establishing bilateral political and legal relations between Ukraine and the EU are analyzed, the main features and trends of cooperation are described. Particular attention is paid to the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, which became the starting point for the cooperation of the parties and the official recognition of Ukraine as part of the Community.

Special attention is paid to the theoretical analysis of the concept of adaptation and determination of its role in the process of transformation of Ukrainian legislation. It has been established

and summarized that the theoretical understanding of the adaptation process boils down to two main directions: as a process of gradual and continuous approximation of the current legislation of Ukraine to EU legislation, or as a process of implementation of specifically defined provisions of the legislation of the European Union, which regulates relations in clearly defined areas of common interest of the parties to the Agreement about the association. It was found that implementation is a means of adapting Ukrainian legislation to EU legislation, and adaptation is a broader concept and consists in the adoption of EU experience and traditions into the legal system of Ukraine, universalization and unification of legal norms, reduced to the common denominator of the regulatory function of supranational law and the legal system of Ukraine.

Particular attention was paid to the analysis of the influence of the state of war on the state of adaptation processes in the legislative system of Ukraine in the context of compliance with the principles of the rule of law and justice as fundamental in the legal system of the EU and Ukraine and reflecting the value orientations of international cooperation. The most vulnerable points of these conceptual basic standards have been determined, including the redistribution of power in the state and the creation of temporary bodies – military state administrations; restriction of active and passive right to vote; decrease in the level of protection and respect for human and citizen rights and provision of basic security needs; legitimate restriction of individual rights and freedoms of citizens, etc.

Key words: *adaptation of legislation, *acquis Communautaire*, rule of law, harmonization of legislation, European integration.*

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси в Україні набирають обертів в політичній, економічній та правовій площині. Прагнення бути частиною Європейської Спільноти для українського громадянського суспільства стало основною ідеєю розвитку, не зважаючи на можливі майбутні труднощі реалізації даного надскладного та тривалого процесу. Право як суспільний регулятор покликане забезпечувати адекватне співіснування усіх членів суспільства та держави, формувати правильні пріоритети трансформації суспільної свідомості та унормувувати їх. Сучасний стан розвитку нашої держави неможливий без урахування тих вимог, які Європейський Союз (далі – ЄС) ставить в основу подальшої інтеграції України до європейського політичного та правового простору. Інструментом такої інтеграції виступає процес адаптації законодавства України до *acquis Communautaire* ЄС, яка є надбанням колективного усвідомлення необхідності існування наднаціональної правової системи, що історично виникла в результаті розвитку економічних відносин між країнами географічної Європи та включає в себе законодавство ЄС, спільні права та зобов'язання країн-членів товариства, і гарантує уніфіковане сприйняття права та закону кожним, хто

є учасником регульованих відносин. Процесу політичної інтеграції в обов'язковому порядку передують переїняття «позитивного» досвіду правового розвитку ЄС, реалізація якого для України має свої особливості, що надміру гостро постає на етапі боротьби за власну незалежність та територіальну цілісність. Наявність поточних невирішених проблем у частині функціонування корпусу публічної влади, реалізації засад захисту прав та свобод людини і громадянина тощо лише сповільнюють і без того тривалий багатоетапний процес входження нашої держави до європейського виміру.

У зв'язку з цим дослідження сучасних проблем адаптації законодавства нашої держави до *acquis Communautaire* ЄС є витребуваним в контексті розвитку правової науки та має особливе практичне значення для реалізації та покрокового втілення у життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити важливий науковий внесок у дослідження питань адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС та подальшого його вдосконалення і розвитку таких вітчизняних учених, представників різних наукових шкіл, як В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, В. Вакулєнко, В. Головата, І. Грицяк,

Г. Друзенко, С. Ківалов, Т. Коломоєць, В. Колпаков, О. Кузьменко, Н. Нижник, Ю. Палагнюк, Т. Пахомова, О. Проневич, В. Ребкало, Г. Ситник, К. Смирнова, С. Стеценко, В. Чубейко, В. Шамрай, А. Шендеровський, В. Шкарупа й інші.

Запропоноване дослідження обґрунтоване виявленням сучасних, релевантних часу проблем адаптації, визначення яких сприятиме сформуванню уніфікованого наукового підходу щодо подальшого їх подолання та вирішення.

Метою статті є дослідження проблем адаптації законодавства України до *acquis Communautaire* ЄС, їх формально-юридичний та історичний аналіз з урахування державотворчих та правових змін, що відбуваються в Україні на тлі її боротьби за власну незалежність та територіальну цілісність.

Науковою новизною публікації є змістовний аналіз інструментарію та механізмів адаптації законодавства України до правового простору ЄС в умовах становлення та сучасного розвитку нашої держави.

Методи дослідження. Для проведення комплексного аналізу та досягнення поставленої у роботі мети було застосовано низку методів наукового пізнання, серед яких варто відзначити загальною-ридичні (системний, аналіз, історичний, порівняння, узагальнення) і спеціально-юридичні, серед яких метод порівняльно-правовий, формально-юридичний, догматичний, метод інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Офіційно та нормативно процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС почався з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України «Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» № 1496 від 16 серпня 1999 року. Відповідно до положень зазначеної Концепції, адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу (ЄС) є процесом зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС. Визначено також

мету адаптації, яка полягає у забезпеченні відповідності законодавства України зобов'язанням, що випливають з Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р., інших міжнародних договорів, що стосуються співробітництва України з ЄС; розвитку національного законодавства у напрямі його зближення із законодавством ЄС та забезпечення високого рівня підготовки в Україні проектів актів законодавства; створення правової бази для інтеграції України до ЄС [1].

Схваленню Концепції передувала ще одна з найважливіших подій в суспільно-політичному житті України – підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, яку було підписано та ратифіковано у 1994 році, а набув чинності даний акт для України лише у 1998 році. Дана Угода започаткувала партнерство між сторонами, цілями якого визнано: забезпечення у відповідних рамках політичного діалогу між Сторонами, який сприятиме розвитку тісних політичних відносин; сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між Сторонами і, таким чином, прискоренню їхнього сталого розвитку; створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва; підтримка зусиль України по зміцненню демократії і розвитку її економіки та завершенню переходу до ринкової економіки [2]. Фактично, необхідно справедливо визнати, що сама Угода як нормативний інструмент була направлена на встановлення економічних відносин та відносин торгового обігу між Україною та Європейським Співтовариством (Європейськими Співтовариствами) та є важливим і необхідним інструментом для «подальшого добробуту і стабільності в регіону колишнього Радянського Союзу, щоб нові незалежні держави, які з'явилися в результаті розпаду Союзу... підтримували і розвивали співробітництво

між собою відповідно до принципів Хельсінського Заключного акта, міжнародного права та в дусі добросусідських відносин і докладатимуть всіх зусиль для підтримки цього процесу» [2]. Проте, незважаючи на очевидний економічний характер Угоди, визнання спільних демократичних цінностей та прагнення до побудови спільного правового простору закріплена на рівні преамбули.

Варто також зазначити, що Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 року, з підписанням якої попередня Угода 1994 року втратила чинність, більше уваги відводиться процесу адаптації, що закріплено в положеннях про бажання просувати процес реформ та адаптації законодавства в Україні, що сприятиме поступовій економічній інтеграції і поглибленню політичної асоціації; визнанням, що поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі, пов'язана з процесом широкомасштабної адаптації законодавства, буде сприяти подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено цією Угодою; визнаючи та беручи зобов'язання забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС відповідно до напрямів, визначених у цій Угоді, та забезпечувати ефективне її виконання [3]. Положення статті 114 зазначеної Угоди про асоціацію передбачає визнання Сторонами важливості адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу та зобов'язання Україна забезпечити, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* ЄС. Проте, Угодою передбачено, що дана адаптація розпочнеться з дати підписання цієї Угоди і поступово пошириться на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди [3]. Останнє свідчить про існування обмеженого, визначеного кола сфер відносин, регулююче законодавство яких повинне відповідати законодавству ЄС.

Додаток XVII до Угоди про асоціацію (далі – Додаток) має назву «Нормативно-правове наближення» і свідчить про рішучі

наміри сторін узгодити приведення національного законодавства України до *acquis* в установленному порядку та чітко визначених сферах. Положенням статті 1 передбачено, що сфера дії Додатку поширюється на нормативно-правове наближення між Сторонами у таких секторах послуг: фінансові послуги, телекомунікаційні послуги, поштові та кур'єрські послуги, послуги з міжнародних морських перевезень з чітким визначенням тих нормативно-правових актів ЄС, які повинні бути імплементовані у законодавства України [4]. Стан імплементативної та введення в дію положень *acquis* відслідковується Сторонами в двосторонньому порядку та підлягає постійному моніторингу та оцінці [4].

Таким чином, вдалося з'ясувати, що Угодою про асоціацію визначено конкретні сектори, що потребують нормативно-правового наближення, що аналогічно передбачено було і в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, яку було ратифіковано у 1994 році з єдиною різницею, що в останній згаданій Угоді було чітко передбачено мету партнерства та співробітництва, а саме: зміцнення економічних зв'язків України та держав-членів ЄС, а Угода про асоціацію передбачено шість цілей поступового зближення сторін, серед яких є в тому числі посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод та запровадження умов для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес [3]. Тобто, з одного боку Угода про асоціацію так само передбачає закритий список актів, які Україні необхідно імплементувати, проте, сторони не виключають інших змін в напрямку наближення законодавства.

Варто також проаналізувати положення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV, поло-

женням розділу I якого визначено, що «Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Програма) визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування. Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього» [5]. Даний закон було розроблено та прийнято як інструмент інституційного та нормативного забезпечення виконання положень Угоди про партнерство та співробітництво, що очевидним стає з аналізу тих визначених пріоритетних сфер, які підлягають адаптації і визначені обома означеними нормативно-правовими актами (підприємницька діяльність, захист конкуренції, банкрутство, митне регулювання, транспорт та зв'язок, стандарти та сертифікація).

Окремо слід з'ясувати значення та сутність терміну адаптації, який по-різному сприймається представниками вітчизняної науки та неоднозначно може тлумачитись в межах положення чинного законодавства. Як зазначає Пархоменко Н. М., адаптація (лат. *adapto* – пристосовую) – дії, спрямовані на пристосування до умов, які змінюються; в міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін і доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів [6, с. 338].

Варто навести обґрунтовану позицію О. Проневича, який зазначає, що юридико-

лінгвістичний аналіз україномовного тексту Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами свідчить про відсутність уніфікованого категоріально-термінологічного позначення процесу зближення законодавства України із законодавством ЄС. Зокрема, сторони Угоди одночасно оперують спорідненими категоріями «зближення» (ст. 51, 76), «приблизна адекватність законів» (ст. 51), «адаптація» (ст. 63, 77), «наближення» (ст. 60), «встановлення еквівалентних норм» (ст. 68). У науковому середовищі також відсутня єдина думка, що призвело до одночасного синонімічного використання термінів «адаптація законодавства», «гармонізація законодавства», «наближення законодавства» тощо [7].

Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм» від 16 березня 2005 року № 62 адаптація законодавства визначено як процес зближення, приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність із *acquis communautaire* [8].

Мороз О.Б. зазначає, що адаптація (зближення) є складовою частиною інтеграційних процесів, передумовою гармонізації національного законодавства із законодавством міжнародних організацій. Це нормотворчий процес, що містить декілька послідовних етапів, на кожному з яких має досягатися певний напрям відповідності національного законодавства міжнародно-правовим нормам і стандартам, які притаманні ЄС [9].

Таким чином, очевидно, що адаптацію можна розглядати як комплексний процес наближення законодавства з урахуванням цінностей та ідей, концепції окремої європейської об'єднаної правової системи, або ж чітке імплементація положень нормативно-правових актів ЄС у норми національного законодавства України, що

і визначено положеннями Угоди про асоціацію. Відтак, з'являється ще один термін, з'ясування змісту якого впливає на стан реалізації адаптаційних процесів – імплементація міжнародно-правових актів та їх положень. Як зазначає М. Антонович, імплементація міжнародно-правових актів є досить широким поняттям і включає імплементацію міжнародно-правових норм як на міжнародному, так і на національному рівні. Крім того, можна говорити про імплементацію міжнародно-правових актів у національне законодавство та у судову практику держав [10, с. 33]. П. Рабінович пропонує розглядати імплементацію через категорію практичного втілення – механізму та зазначає, що механізм імплементації міжнародно-правових принципів і норм щодо прав людини це система створених міжнародними організаціями та певною державою юридичних засобів реалізації охорони і захисту таких прав у відповідній державі [11]. Схожого значення та змісту даному поняттю надає Н. Раданович, зосереджуючи увагу на імплементації положень Конвенції про захист прав людини та основних свобод через рішення Європейського суду з прав людини [12].

Отже, на наш погляд, імплементація є засобом адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а адаптація поняттям ширшим та полягає у перейнятті досвіду, традицій ЄС в правову систему України, універсалізації та уніфікації правових норм, приведенні до спільного знаменника регуляторної функції права наднаціонального та правової системи України.

Черговим історичним моментом розвитку євроінтеграційних процесів в Україні стало ухвалення рішення від 23 червня 2022 року лідерами країн-членів ЄС на саміті Європейської Ради щодо надання Україні статусу країни-кандидата в члени ЄС з урахуванням Рекомендацій Європейської Комісії щодо статусу України. Попередньо 17 червня 2022 року Європейською Комісією було підготовлено список Рекомендацій Європейській Раді щодо рішення надати Україні статус

кандидата за умови, що буде вжито таких кроків:

- ухвалення та впровадження законодавства щодо процедури відбору суддів Конституційного Суду України, включаючи процес попереднього відбору на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок, відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії;

- завершення перевірки доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції Радою з етики та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

- посилення боротьби з корупцією, зокрема на високому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань, а також забезпечення належної динаміки судових справ та винесених вироків; завершення призначення нового керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури шляхом атестації визначеного переможця конкурсу та проведення процесу відбору та призначення на посаду нового директора Національного антикорупційного бюро України;

- забезпечення відповідності законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам Групи з фінансових заходів (FATF); ухвалення комплексного стратегічного плану реформування всього правоохоронного сектору як частини середовища безпеки України;

- запровадження антиолігархічного закону з метою обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя; це має бути зроблено юридично обґрунтованим чином, з урахуванням майбутнього висновку Венеціанської комісії щодо відповідного законодавства;

- подолання впливу суб'єктів з корисливими інтересами шляхом ухвалення закону про ЗМІ, який узгоджує законодавство України з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає повноваження незалежному медіа-регулятору;

- завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин, яка зараз готується, згідно з рекомендаціями

Венеціанської комісії, та ухвалення негайних та ефективних механізмів імплементації [13].

Усі перелічені сфери є зонами безпосередньої відповідальності України, змінивши які наша держава додатково бере на себе зобов'язання щодо їх контролю та подальшого дотримання. В сучасних умовах окремі із перелічених аспектів відверто ігноруються представниками влади та можуть обмежитись декларативним проголошенням.

Додатковим ключовим моментом на шляху реалізації адаптаційних процесів є дотримання принципу верховенства права, який повинен бути забезпечений у країні, що додатково передбачено Копенгагенськими критеріями. Особливо гостро постає питання дотримання даного стандарту в умовах дії правового режиму воєнного стану, який введено на території України Указом Президента України № 64 від 24 лютого 2022 року [14]. Також слід підкреслити, що дотримання принципу верховенства права в умовах війни тісно пов'язане з проблемою дотримання прав та свобод людини і громадянина. Обидві категорії є комплексними та потребують окремих досліджень. Проте, найбільш вразливими проявами даних концептуальних базисних стандартів є перерозподіл влади у державі та створення тимчасових органів – військових державних адміністрацій, що впливає на принцип демократичності та законності; обмеження активного та пасивного виборчого права, що пов'язане із забороною проведення виборів; стан поваги до прав людини і громадянина та забезпечення його базових потреб у безпеці; легітимне обмеження окремих прав та свобод громадян тощо.

Одним з прикладів існування реальної проблеми дотримання верховенства права та прав і свобод людини та громадянина є аналіз доступу до правосуддя в умовах війни. Положенням статті 125 Конституції України передбачено, що створення надзвичайних та особливих судів не допускається [15], що повинно гарантувати безперешкодний доступ до публічного,

справедливого і незалежного здійснення правосуддя.

Радою суддів України у 2022 році було оприлюднено рекомендації роботи судів в умовах воєнного стану, серед яких такі, як: 1) при визначенні умов роботи суду у воєнний час, керуватися реальною поточною обстановкою, що склалася в регіоні; 2) у випадку загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів оперативно приймати рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом до усунення обставин, які зумовили припинення розгляду справ. Інформувати про такі рішення оперативні штаби, Верховний Суд, Раду суддів України, ДСА України; 3) по можливості відкладати розгляд справ (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, зважати на те, що велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи тощо [16].

Звичайно, перелічені заходи є необхідними, але створюють об'єктивні причини зниження рівня забезпечення та гарантії прав і свобод людини і громадянина, що в свою чергу є однією з умов адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Слід погодитись, що в умовах воєнного стану більшість елементів верховенства права зазнають негативного впливу у вигляді відповідних обмежень, необхідність яких має об'єктивний характер внаслідок потреби запобігання глобальним загрозам незалежності та територіальній цілісності держави, відсічі збройної агресії, забезпечення національної безпеки, а також реальним та потенційним загрозам правам і свободам людини. При цьому в контексті верховенства права зазначені обмеження, по-перше, не повинні стосуватися абсолютних (природних) прав і свобод людини, а по-друге, повинні мати належне обґрунтування характер та відповідати заявленій меті введення воєнного стану [17, с. 72].

Окремого особливого значення в контексті адаптації законодавства України

набуває питання приведення у відповідність енергетичного законодавства та сприяння формуванню сталої та перспективної енергетичної політики держави, що очевидним постає із спільних заяв України та ЄС в контексті подолання спільної енергетичної кризи внаслідок війни. У 2019 році набув чинності Четвертий енергопакет «Чиста енергія для всіх європейців», що є одним з етапів виконання Стратегії створення Енергетичного союзу. Цілями даної концепції розвитку енергетичної сфери стали відновлювальна енергія (Директива про відновлювані джерела енергії оновлена (ЄС) 2018/2001), енергоефективність (Директива про енергоефективність будівель (ЄС) 2018/844), простіші умови інтеграції відновлюваних джерел енергії, більша незалежність побутового споживача, ширше застосування ІТ-технологій, кліматичні цілі (Регламент щодо управління Енергетичного союзу та кліматичних заходів (ЄС) 2018/1999), трансформація ринку електроенергії (Директива про загальні правила внутрішнього ринку електроенергії (ЄС) 2019/944; Регламент про внутрішній ринок електроенергії (ЄС) 2019/943 тощо); та координація дій щодо досягнення цілей Енергетичного союзу (Регламент щодо управління Енергетичного союзу та кліматичних заходів (ЄС) 2018/1999) [18]. Тому значні ураження енергетичної інфраструктури, перерозподіл енергоринку, зменшення експортних

потужностей України внаслідок війни на її території також є об'єктивними перешкодами подальшій адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Висновки. Отже, проблема ідеологічного та нормативного зближення правової системи України та Європейського Союзу продовжує органічно існувати в межах встановлення та формування нових відносин між зазначеними суб'єктами. Визначення терміну адаптації законодавства на науковому рівні також не відрізняється сталістю думок, а тому залишається в колі наукових інтересів сучасних вчених-правників. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році та рушійні зміни в геополітичному житті нашої країни здебільшого направлені на задоволення економічних, енергетичних інтересів сторін та встановлення уніфікованих правил торгівлі і ведення господарства, що активно впливає на стан розвитку української економіки. Незважаючи на неодноразові згадування про визнання спільних традицій і цінностей, встановлення спільного правового простору, сприяння повній правовій інтеграції, стан захищеності прав та свобод людини і громадянина в Україні залишається однією з критичних точок, які негативно впливають на загальні процеси адаптації, що відображає необхідність рішучих внутрішніх змін в організації внутрішнього життя країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.1999 № 1496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п#Text>
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
4. Додаток XVII до Угоди про асоціацію – Нормативно-правове наближення. Євроінтеграційний портал : веб-сайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu/dodatku-iv-rozdil/normativno-pravove-nablyzhennia> (дата доступу: 25.09.2023).
5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 року № 1629-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 29, ст. 367.

6. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. Часопис Київського університету права. 2012. № 1. С. 338–342.
7. Проневич О. С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства ЄС як складова євроінтеграційного курсу України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 3. С. 59–69.
8. Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05#Text>
9. Мороз О. Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Актуальні проблеми міжнародного права. Вип. 23. С. 21–28.
10. Антонович М. Імплементация Міжнародного пакту про громадянські та політичні права в Україні: крізь призму Комітету ООН з прав людини. Право України. 2004. № 8. С. 33–36.
11. Рабінович П. М. Проблеми юридичного забезпечення прав людини (загальнотеоретичний аспект). Український часопис прав людини. 1995. № 2. С. 16–23.
12. Раданович Н. Міжнародно-судові засоби імплементації Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод. Право України. 1999. № 12. С. 36–39.
13. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. Представництво Європейського Союзу в Україні : веб-сайт. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232 (дата звернення: 25.09.2023).
14. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України №64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
15. Конституція України зі змінами : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
16. Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Рада суддів України : веб-сайт. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 30.09.2023).
17. Стаднік І. В., Буравська А. А. Верховенство права в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. № 9. 2022. С. 69–73.
18. Третій та четвертий енергопакети ЄС. URL: <https://www.ukraine-learns.org/wp-content/uploads/2019/08/Енергопакети-003.pdf> (дата звернення: 27.09.2023).

REFERENCES:

1. Pro Kontseptsiiu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.08.1999 № 1496 [On the concept of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 16.08.1999 № 1496]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п#Text> [in Ukrainian].
2. Uhoda pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy [Agreement on partnership and cooperation between Ukraine and the European Communities and their member states]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text [in Ukrainian].
3. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27.06.2014 [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, dated June 27, 2014]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
4. Dodatok XVII do Uhody pro asotsiatsiiu – Normatyvno-pravove nablyzhennia [Annex XVII to the Association Agreement – Regulatory and legal approximation]. European integration portal:

website. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu/dodatky-iv-rozdil/normatyvno-pravove-nablyzhennia> [in Ukrainian].

5. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 roku № 1629-IV [On the Nationwide Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union: Law of Ukraine No. 1629-IV of March 18, 2004]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2004, No. 29, Art. 367. [in Ukrainian].

6. Parkhomenko, N. (2012). Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy z yevropeiskym ta mizhnarodnym pravom: metody, etapy, vydy [Harmonization of Ukrainian legislation with European and international law: methods, stages, types]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law, 1. P. 338–342. [in Ukrainian].

7. Pronevich, O. (2016). Adaptatsiia vitchyznianoho zakonodavstva do zakonodavstva YeS yak skladova yevointehratsiinoho kursu Ukrainy [Adaptation of domestic legislation to EU legislation as a component of Ukraine's integration course]. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs – Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, 3. P. 59–69. [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia kryteriiv yevointehratsiinoi skladovoi derzhavnykh tsilovykh prohram : Nakaz Ministerstva ekonomiky ta z pytan yevropeiskoi intehratsii Ukrainy vid 16.03.2005 № 62 [On the approval of the Methodology for determining the criteria of the European integration component of state target programs: Order of the Ministry of Economy and European Integration of Ukraine dated March 16, 2005. № 62]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05#Text> [in Ukrainian].

9. Moroz, O. Problemy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu [Problems of adapting the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union]. *Aktualni problemy mizhnarodnogo prava – Actual problems of international law*, Vol. 23. P. 21–28. [in Ukrainian].

10. Antonovych, M. (2004). Implementatsiia Mizhnarodnogo paktu pro hromadianski ta politychni prava v Ukraini: kriz pryzmu Komitetu OON z prav liudyny [Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights in Ukraine: through the lens of the UN Human Rights Committee]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 8. P. 33–36. [in Ukrainian].

11. Rabinovych, P. (1995). Problemy yurydychnoho zabezpechennia prav liudyny (zahalnoteoretychnyi aspekt) [Problems of legal protection of human rights (general theoretical aspect)]. *Ukrainian journal of human rights – Ukrainskyi chasopys prav liudyny*. P. 16–23. [in Ukrainian].

12. Radanovych, H. (1999). Mizhnarodno-sudovi zasoby implementatsii Yevropeiskoi Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovnykh svobod [International judicial means of implementation of the European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. *Law of Ukraine – Pravo Ukraine*, 12. P. 36–39. [in Ukrainian].

13. Rekomendatsii Yevropeiskoi Komisii shchodo statusu Ukrainy na chlenstvo v YeS. Predstavnytstvo Yevropeiskoho Soiuzu v Ukraini [Recommendations of the European Commission regarding the status of Ukraine for EU membership]. Representation of the European Union in Ukraine: website. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/rekomendatsii-evropeiskoi-komisii-shchodo-statusu-ukraini-na-chlenstvo-v-es_uk?s=232 [in Ukrainian].

14. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy №64/2022 vid 24.02.2022 [Decree of the President of Ukraine № 64/2022 of February 24, 2022, «On the Introduction of Martial Law in Ukraine»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].

15. Konstytutsiia Ukrainy zi zminamy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine as amended: Law of Ukraine dated June 28, 1996 № 254k/96-VR]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996. No. 30. Art. 141. [in Ukrainian].

16. Rekomendatsiï shchodo roboty sudiv v umovakh voiennoho stanu [Recommendations regarding the work of courts under martial law]. Council of Judges of Ukraine: website. Retrieved from: <https://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> [in Ukrainian].

17. Stadnik, I., & Buravska, A. (2022). Verkhovenstvo prava v umovakh voiennoho stanu [The rule of law in conditions of martial law]. *Legal scientific electronic journal – Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, 9. P. 69–73. [in Ukrainian].

18. Tretii ta chetvertyi enerhopakety YeS [The third and fourth energy packages of the EU]. Retrieved from: <https://www.ukraine-learns.org/wp-content/uploads/2019/08/Енергопакети-003.pdf> [in Ukrainian].